

Puškiniň Gurhana goýan sarpasy

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Puškiniň Gurhana goýan sarpasy PUŞKINIŇ GURHANA GOÝAN SARPASY

Professor Ysmaýyl Kaýnagýň «Türk-yslam medeniýetiniň A.S.Puşkine eden täsiri» atly kitaby örän köp hakykatyň üstüni açdy.

Jemgyýetdäki özgerişlikler ýuwaş-ýuwaşdan durmuşa geçyär. Emma biziň hemme zadyň birden, duydansyz bolmagyna garaşmak meýlimiz bar.

«Isanyň duşmanlary, Merýemiň duşmanlary» diýlip, üstümize küşgürilen halklara «Ýok, beýle däl. Gurhanda ady agzalýan ýeke-tak zenan Hezreti Merýemdir. Gurhanda «Merýem» atly sürede bar. Hezreti Isa bilen Hezreti Merýeme dil ýetiren yslam dininden çykan hasaplanýar» diýilse, olaryň bu sözlere düşünmekleri we pikirlerini özgertmekleri üçin birki ýyl

ýeterlik däl, hatda, ol hakykatlary olaryň iň uly gazetleri beýan eden-de bolsa ýeterlik däl. Sekiz gezek haçly ýöriş edilmegi-de, aslynda, asyrlardan bäri toplanan duşmançylykly pikirlerin we dolandyryşlaryň netijesidir.

Puşkiniň garry atasynyň asly araplaryň habeş tiresinden bolupdyr. Ol Stambulda köşk medeniyetiniň täsirinde ösüp-kemala gelipdir. Şol mahal onuň ady Ybraýym ekeni. Pýotr I-iň köşgüne eltilensoň, ony Abraam Petrowiç diýip atlandyrypdyrlar. Orsyýetde oňa aýratyn tälim we terbiýe berlipdir.

Puşkin bu barada «Beýik Pýotryň araby» atly hekaýasynda gürrüň beripdir. Ol şol eserinde atasynyň artykmaç taraplary barada ýazypdyr. Petr I Ybraýym bilen Korsakowy bilelikde Pariže okuwa ýollapdyr. Petr Korsakowyň okaýşyndan nägile bolupdyr, ýöne Ybraýymdan hoşal bolupdyr, hatda onuň musulman adyny götermegine-de rugsat berildir.

ПУТЕШЕСТВИЕ В АРЗРУМ
ВО ВРЕМЯ ПОХОДА
1829 ГОДА

АЛЕКСАНДР СЕРГЕЕВИЧ
ПУШКИН

Puşkiniň yslamyýete we Gurhana bolan hoşniýetli garaýşy we söýgüsi öz gözbaşyny atasyndan alyp gaýdýar.

Puşkin dogany L.S.Puşkine yazan hatynda (1824-nji ýylyň noyabr aýynyň başlary): «Men Gurhan barada öwgüli sözler ýazdym, ýöne ugratmaga çekinýärim» diýip ýazypdyr. Şeýle hem Puşkin 1824-nji ýylyň 29-njy noyabrynda dosty P.A.Wýazemskä ýazan hatynda:

«Şu mahal Mekgeden Medinä gaçmaly boldum. Meniň «Gurhanyň» (şygrylar) elden-ele aýlanýar» diýipdir. Puşkin bu hatynda «Gurhana öýkünmeler» atly goşgular toplumy barada gürrüň edipdir. Birinji hatda şahyr Gurhan barada öwgüli sözler ýazandygyny ak ýürekden beýan edipdir. Ikinji hatda bolsa Pygamberimiziň (s.a.w.) Mekgeden Medinä göçmegini özüniň sürgün edilişine meňzedýär.

1825-nji ýylda ýazan «Gözlenip ýörkäm, gowaklarda gizlenip ýörkäm» atly şygrynda:

«Gözlenip ýörkäm

Gowaklara girip

Gizlenip durkam

Men ruhlara ýarap

Rahatlyk berýän

Bir kitap okadym

Ol beýik Gurhan

Birden geldi

Teselli

Beriji melek

Maňa bir tilsim getirdi:

Onuň (Gurhanyň) ylahy gudraty»

– diýip ýazypdyr.

Puşkin bu şygryny öz mülk yerlerine degişli bolan Mihaýlowsk atly obada sürgündekä ýazypdyr. Ol ýerde iň agyr günlerde Gurhan okandygyny aýdyp, şol agyr ýagdaýyny Pygamberimiziň (s.a.w.) Hezreti Ebu Bekr bilen dagyň gowagynda duşmanlardan gizlenişine menzedýär.

Ol Krymda ýaşayan bir garyp musulman maşgala barada gürrüň berýän şygrynda-da, ors goşuny bilen Erzuruma gelşi barada ýazan «Syýahatnamasynda-da» («Erzuruma syýahat») Gurhana goýýan sarpasyny, yslamyýete we musulmanlara bolan mähir-muhabbetini beýan edipdir.

Abdylla AÝMAZ. Edebi makalalar